

גליון מספר

52

תשרי תש"פ
אוקטובר 2019

הדין והדיין

פסקי דין רבניים בנושאי משפחה

The Law and its Decisor : Rabbinical Court Decisions in Family Matters

סמכות בין לאומי

מאבקי סמכות

ילדים

תנאים למתן גט

פיצויים

רכוש

מערכת הדין והדיין:

יו"ר המערכת: פרופ' רות הלפרין-קדרי, ד"ר סוזן וייס
עורך ראשי: פרופ' עמיחי רדזינר
חברי המערכת: עו"ד עדי ה, עו"ד שי זילברברג,
עו"ד אסנת פרינץ
מנהלת ומפיקה: עו"ד קרן הורוביץ, מנכ"לית מרכז רקמן
סגניות עורך: דפנה נטוביץ'-רון, נועה קסיר-פת
עיצוב וביצוע גרפי: ברק נתיב

כתובת המערכת:

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר אילן, רמת גן 5290002
טל: 03-5318895, פקס: 03-7360499
www.rackmancenter.com
e-mail: dvd.rackman@gmail.com

ראשי תיבות

בזה"ז – בזמן הזה
בע"כ – בעל כורחו/ה
ג"פ – גט פיטורין
דמו"י – דת משה וישראל
דר"ת – דרבינו תם
זמ"ז – זה מזו
חדר"ג – חרם דרבינו גרשום
טו"ר – טוען/ת רבנית
טו"מ – טענות ומענות
כ"ש – כל שכן
לכו"ע – לכלי עלמא
לפי"ז – לפי זה
עו"ס – עובד/ת סוציאלי/ת

פו"ר – פריה ורביה
פרש"י – פירוש רש"י
צ"ב – צאן ברזל
שאל"כ – שאם לא כן
שכ"ו – שאר כסות ועונה
שלו"ב – שלום בית
חוי"ק – חופה וקידושין

סימני הבאת פסקי דין

תקציר
בחלקו
במלאו

אין במובא כאן משום תחליף ליעוץ משפטי
כל הזכויות שמורות ©
ISSN 1565-4176

תוכן עיניינים

- 3.....סמכות בין לאומית
- 6.....מאבקי סמכות
- 7.....ילדים
- 9.....תנאים למתן גט
- 10.....פיצויים
- 11.....רכוש

דבר המערכת

בגיליון שלפניכם פסקי דין במגוון נושאים. יש עניין רב בפסק דין מס' 7 בו הוגשה תביעת נזיקין על ידי הגבר כנגד האשה. בית הדין אמנם דוחה אותה, אך לא מן הסיבה הפשוטה של העדר סמכות, אלא מנימוק ולפיו טענותיו העובדתיות של הגבר אינן יכולות להתקבל. האם בית הדין רומז על נכונות עקרונית לדון בתביעות נזיקין בין בני זוג? ימים יגידו.

פסק דין מס' 6 עוסק בסיטואציה הנפוצה של סרבנות גט בגין העלאת דרישות רכושיות שונות ותביעה לדון בהן טרם סידור הגט. בית הדין מחייב את האיש בגט ללא תנאים ומאיים עליו בהטלת צווי הגבלה. פסק הדין מתבסס על שיטתו הייחודית של רבינו ירוחם ולפיה חוסר רצונם של בני הזוג בחיים משותפים הוא לכשעצמו עילת גירושין חזקה, וממילא הדבר אינו מאפשר למי מהם להעלות תנאים. במאמר שנכתב על ידי שניים מחברי המערכת של 'הדין והדיין' ופורסם לאחרונה (<https://lawjournal.huji.ac.il/article/12/1701>), נידונה בהרחבה שיטה זו ונסיבות עלייתה. המאמר מאשש בין היתר את דבריו של הרב גלב בפסק הדין דנן ולפיהם שיטה זו הפכה להיות לנפוצה בפסיקת בתי הדין. המאמר גם עוסק בהבחנה אותה מציע הרב גלב בין משקלה המשמעותי של שיטת רבינו ירוחם, ראשון חשוב ומשפיע עד מאד, ובין שיטתו של רבי חיים פלאג'י שחי במאה ה-19 וממילא משקל דבריו פחות יותר, ולכן דיינים רבים הוציאו אותה מפשוטה והמירו את הכפייה ב'עצה טובה', כפי שאכן מוצג בפסק הדין דנן. זאת ועוד, ניתן לראות במאמר את עמדות הדיינים המנסים לצמצם את יכולת ההפעלה של שיטת רבינו ירוחם. כלפי אחת מהן מכוונים דבריו של הרב גלב הקובע כי חיוב הגט בגין שיטה זו אינו מוגבל להפעלה כלפי בן הזוג ה'אשם' בקרע הראשוני, וגם בן הזוג השני יחויב בגינה בגט ולא יוכל להעלות תנאים.

גם לחלקו השני של פסק הדין חשיבות רבה. אנו רואים כי הדיין מכיר בכך שגם אם לכתחילה ראוי לסיים את התביעות הממוניות של בני הזוג טרם סידור הגט, הרי שישנם מצבים בהם הסיטואציה מחייבת את בית הדין לסגת משאיפת ה'לכתחילה' ולסדר את הגט טרם השלמות הדין ברכוש או בכתובה, בפרט כאשר הדרישה של אחד מבני הזוג להשלמתו מעכבת את סידור הגט בצורה משמעותית, וכאמור, במקרה זה העיגון עצמו הוא לכשעצמו עילת הגירושין.

כתמיד, נשמח לקבל פסקי דין מקוראינו.

קריאה מועילה,
פרופ' עמיחי רדזינר
עורך ראשי

בהתאם לחוק אמנת האג. הבעל הסכים לתביעה ולכך שהילדים יחזרו לארה"ב, וניתן פס"ד מתאים. סמוך לאחר מכן האשה חזרה לארה"ב עם הקטינים.

לאחר קבלת תביעת האשה בהתאם לחוק אמנת האג, הוגשה לביה"ד הודעה מטעם היועמ"ש לפיה בהתאם לסעיף 16 לאמנת האג, ולאור הכרעת ביהמ"ש, אין לרשויות השיפוט בארץ, ובכללם ביה"ד, סמכות לדון בעניין משמורת הילדים והסדרי שהות. כמו כן לאור החלטת ביהמ"ש הודיעו רשויות הרווחה, שאין באפשרותם להוציא תסקיר בעניין הקטינים.

לאחר חזרת האשה והקטינים לארה"ב הכריע ביה"ד (תיק 1127576/8, פורסם בנבו, 27.2.18) כי מסורה לו הסמכות לדון בכל תביעות הבעל וכי ביה"ד הוא הפורום הנאות לניהול ההליכים בין הצדדים. לעומת זאת ביהמ"ש בארה"ב קבע שעקרונות לו מסורה הסמכות לדון בעניינם של הצדדים כיוון שמרכז חייהם של הצדדים היה שם.

הבעל טען בתביעתו שאין לו ולאשה רכוש משותף מפני שהרכוש בישראל רשום על שמו ושייך לו, והרכוש בארה"ב שייך להוריו. האשה ערערה על החלטת ביה"ד האזורי בדבר סמכותו וטענה כי סמכותו של ביה"ד הינה מכוח ס' 4 לחוק שיפוט בד"ר בלבד, ולחילופין כי גם אם סמכותו הינה מכוח ס' 1 לחוק שיפוט בד"ר, כללי הסמכות הבינלאומית בדבר פורום נאות, מורים כי על ביה"ד להימנע מלדון בענייני הצדדים. עוד טענה האשה כי לאור קבלת תביעתה להפעלת אמנת האג נשללה סמכותו של ביה"ד לדון בענייני הקטינים וכן כי הכריכה שבוצעה על ידי הבעל אינה כנה.

✂ נפסק:

ביה"ד מנתח את הקביעות העובדתיות של ביה"ד קמא וקובע כי הן אינן עומדות. אשר על כן קובע ביה"ד כי הטענות העובדתיות של האשה נכונות, לפיהן הצדדים התכוונו להמשיך לשהות בארה"ב, והגיעו לביקור בלבד. ביה"ד השתכנע מהחומר שבתיקי הצדדים כי הבעל הערים על האשה, לקח את הדרכונים, הוציא צו עיכוב נסיעה וכלא אותה בארץ כדי להגיש תביעה לביה"ד. יש לקבוע שבמקרה שבפנינו אין מדובר בבעל שיש חשש שיהיה עגון, אלא בבעל לא הגון שהביא את האשה לארץ, הוציא במרמה צווי עיכוב נסיעה וכלא אותה בארץ, וזאת כדי לעשות מחטף משפטי. למרות שהבעל הגיש בקשה ליישוב סכסוך קודם הגשת תביעת האשה בארה"ב, תביעת הגירושין הכרוכה של הבעל היא זו שמקנה סמכות, וזו הוגשה שבוע לאחר שהאשה הגישה את תביעתה בארה"ב (חרף כך שהבעל לא יכול היה להגיש קודם לכן תביעתו, בהתאם לקביעת המחוקק).

עם זאת בנסיבות העניין מתקיימים התנאים הדרושים לקביעת סמכות לעניין תביעת הגירושין מכיוון שהצדדים יהודים, אזרחי ישראל, והיו בפועל בישראל במועד הגשת תביעת הבעל. כמו כן יש להם זיקה לישראל לאור אזרחותם הישראלית, משפחתם הגרה בישראל וביקוריהם בישראל. ביה"ד מפנה לע"א 476/17 רפ"י נ. פקיד שומה ת"א ולומד מפסדה"ד כי יש צורך להראות כוונת ניתוק מישראל ולא די בשהות ממושכת בחו"ל. יישום הדברים לנד"ד מלמד כי מתקיימת זיקה לישראל היות והצדדים נסעו לארה"ב לצורך לימודים ונשארו לצורך עבודת הבעל, כשלאחר מכן האשה החלה לעבוד גם כן. הצדדים לא ויתרו על אזרחותם הישראלית ולא

סמכות בין לאומית

1 | כללי קביעת הפורום הנאות לעניין תביעת הגירושין והנושאים הכרוכים בה כאשר מרכז חייהם של בני הזוג בחו"ל ובית המשפט שם דן במקביל בחלק מהנושאים שנתבעו גם בבית הדין

בית הדין הרבני הגדול:

הרב אליעזר איגרא - דיין

הרב א' אהרן כץ - דיין

הרב שלמה שפירא - דיין

☑ העובדות:

הצדדים הם אזרחי ישראל, הורי האשה גרים בישראל, להורי הבעל דירה ורכוש בישראל. גם לבעל יש דירות הרשומות על שמו בישראל. הצדדים נישאו זל"ז במהלך שנת 2005, כעבור 4 שנים הצדדים נסעו לארה"ב לצורך לימודיו של הבעל. לאחר סיום הלימודים החל הבעל לעבוד בחברה ממשפטית בבעלות הוריו. לצדדים 4 ילדים. השניים הראשונים נולדו בישראל והאחרונים נולדו בארה"ב. האשה החלה לעבוד בארה"ב בשנת 2015. במהלך שהותם בחו"ל הצדדים הגיעו לישראל לשני ביקורים קצרים.

במהלך שנת 2017 הגיעו הצדדים לביקור נוסף בישראל. בכרטיס הטיסה נכתב שהצדדים היו אמורים לחזור לארה"ב תוך שבוע. עם הגיע הצדדים לארץ נפרדו דרכיהם. יומיים לאחר הגעתו לישראל, הגיש הבעל, באמצעות בא כוחו, בקשה ליישוב סכסוך. במסגרת הבקשה ביקש הבעל להוציא צו עיכוב יציאה כנגד האשה, מחשש שמא תעזוב את הארץ ותשאיר אותו עגון. ביה"ד נענה לבקשה.

כעבור כמה ימים האשה ביקשה מביה"ד צו עיכוב יציאה נגד הילדים. בבקשה כתבה האשה שהצדדים היו אמורים לחזור לארה"ב והבעל מחזיק בדרכונה ובדרכוני ילדיה. עוד טענה שהבעל וקן את חשבון הבנק המשותף של הצדדים ופרסם את ביתם המשותף בארה"ב להשכרה. ביה"ד נענה לבקשה בשל חששה שהבעל יברח את הילדים מישראל, ולאור כך שהיא אינה יכולה לצאת מישראל בעקבות צו עיכוב היציאה שהוצא כנגדה. במקביל הגישה האשה בקשה דומה לביהמ"ש. גם בקשה זו התקבלה.

כעבור שבועיים הגישה האשה תביעת גירושין, תביעה למוזנותיה, למוזנות ילדים, למשמורת ולחלוקת הרכוש, בביהמ"ש בארה"ב. זמן קצר לאחר מכן הגיש הבעל תביעת גירושין, אליה כרך את ענייני הרכוש, המזונות והמשמורת. ביה"ד נתן מספר החלטות הקובעות את הסדרי השהות של האב עם הילדים.

לאחר מכן, הגישה האשה תביעה לביהמ"ש לענייני משפחה

רכשו אזרחות זרה (הגם ששהו בארה"ב כדיו), ולכן עצם השהות הממושכת בארה"ב לא מוכיחה ניתוק זיקה מישראל ולכן יש לקבוע שמתקיימים התנאים הדרושים מכוח ס' 1 לחוק שיפוט בד"ר בעניין תביעת הגירושין עצמה.

ביה"ד האזורי קבע כי ההליכים שהתקיימו בהתאם לחוק אמנת האג בביהמ"ש נפתחו לאחר ההליכים בעניין המשמורת שהתנהלו בביה"ד, ולכן אין בהם כדי לפגוע בסמכות השיפוט של בית הדין הרבני. עוד כתב ביה"ד האזורי כי העובדה שפסק הדין בביהמ"ש ניתן בהסכמה מבלי להכריע בגוף הטענות בדבר חטיפה מחזקת את מסקנתו בדבר הסמכות.

קביעות אלו של ביה"ד האזורי הן מוטעות, עובדתית וחוקית. לפי התרשמות בית הדין הרבני הגדול, הטעות אינה רק מחמת אי ידיעת החוק אלא גם בשל התעלמות מהחומר שהוצג בפניו ונמצא בתיק ביה"ד האזורי. אחרי שהבעל מנע מהאשה והקטינים, במרמה, לחזור לארה"ב, פנתה האשה לביהמ"ש שהוא הרשות השיפוטית לענייני אמנת האג. מטרת האמנה היא להבטיח את חזרתו המיידית של קטין אל המקום שבו היה מקום מגוריו הרגיל בסמוך להרחקתו או אי החזרתו. הרשות השיפוטית חייבת לפעול בדחיפות להחזרתם של הקטינים, ואכן ביהמ"ש קבע ישיבה דחופה. הבעל שכנראה הבין שבחינת העובדות תגלה את מעלליו וחוסר תום ליבו, הודיע שהוא אינו מתנגד להחזרת הילדים לארה"ב. בהסכמת האב הוצא פסה"ד המורה על החזרת הילדים, וכך גם נקבע בהודעת היועמ"ש לביה"ד.

גם קביעת המשפטית של ביה"ד האזורי אינה נכונה. בהתאם לדברי ביהמ"ש העליון בע"א 5271/92 פוקסמן נ' פוקסמן יש להורות כי כאשר הצדדים הגיעו עם הקטינים לישראל על מנת לחזור לארה"ב כעבור מספר ימים, חובה על ביהמ"ש להורות על החזרת הילדים למקום בו שהו קודם לכן. משנקבע שהילדים הורחקו ממקום מגוריהם הקבוע חובה לפעול לפי ס' 16 ו-17 לאמנה לפיהם משניתנה החלטה בביהמ"ש שיש להפעיל את אמנת האג, פקעה סמכות ביה"ד מלתת החלטות בעניין המשמורת והסדרי השהות, ואף אם ההחלטה ראויה להכרה באותה מדינה, והדבר היה נכון כל עוד הקטינים שהו בארץ, הסמכות פקעה משחזרו הקטינים לארה"ב. בוודאי שאין לביה"ד סמכות לתת הוראות כשהילדים שהו בארה"ב. הדברים מפורשים בע"א 6056/93 עדן נ' עדן ובמקומות נוספים. לאור האמור אין ספק שחוק אמנת האג גובר על כל חוק אחר ואין לביה"ד סמכות לדון בענייני הקטינים ואין תוקף להחלטותיו. הזכרנו את הודעת היועמ"ש שהוגשה לביה"ד קמא, המשקפת את הוראות החוק. יכול להיות שביה"ד האזורי לא היה בקי בהוראות חוק זה, מפני שעיקר עיסוקנו בהווית דאביי ורביא (אף שאין זה ראוי שביה"ד יכתוב בהחלטתו דברים שלא ברורים לו, לפני בירור), ולכן אין לבוא אליו בטענות מצד זה. אך ביה"ד אינו יכול להתעלם מהודעה מפורשת המלמדת על גבולות סמכותו, ולתת החלטה הנוגדת את החוק. יש לציין שהסמכות החוקית של ביה"ד היא מכוח החוק ובגבולות שהגביל המחוקק.

מעבר לכך, אף לפי טעותו של ביה"ד קמא שעקרונית נתונה לו הסמכות לדון בענייני המשמורת, ראוי היה שביה"ד יסתלק מלדון בעניינים אלו מכיוון שכל עוד האשה והילדים נמצאים כדן בארה"ב, הפורום הנאות לדון בעניינם הוא ביהמ"ש המקומי, שבידו היכולת לקבוע את מצב הילדים, ולא ראוי היה לתת הוראות להסדרי השהות בארה"ב, הוראות שלא קיומו.

כאשר מוגשות תביעות מקבילות לערכאה בארץ ולערכאה בחו"ל, כשכל ערכאה מוסמכת במקומה לדון במה שהוגש לפניה וסמכותה נובעת מהדין הפנימי במקומה, יש לפעול בהתאם לדוקטרינה של פורום נאות, שהרי אין ספק שערכאה במקום אחד אינה יכולה לשלול סמכותה של ערכאה אחרת במדינה אחרת. לפיכך במקרים בהם הפורום הנאות לדון הוא בערכאת חוץ, ביה"ד, על פי שיקול דעתו ולאחר שבחן הדברים היטב, לא יפעיל סמכותו לדון בתביעה שלפניו. מאחר שהחלטה על פורום נאות תלויה בשיקול דעת ביה"ד, ביה"ד חייב להפעיל את שיקול דעתו על פי קריטריונים מקובלים שכבר נקבעו, בדבר מירב הזיקות החיוניות לנשוא התביעה, ובהתאם לתביעה המונחת לפני ביה"ד. כלל זה שנקבע בפסיקה מחייב ונכון גם לפי ההלכה, שכן חובת הדין לדון היא אומנם מצוות עשה, אך במקום שלא ישמעו לו ואין בכוחו לאכוף את פסק דינו עליו להסתלק מלדון, והדברים מפורשים באור זרוע (חלק ד פסקי סנהדרין פ"א סימן ד ועוד).

הגישה הרווחת בפסיקה היא שלא להיענות בקלות לטענת פורום שאינו נאות, מאחר שהיתרון הראשוני מוענק לתובע שפנה לבית הדין הרבני שהוא כאמור מוסמך, וכידוע הסמכות נרכשת לערכאה הראשונה. לכן על אותה ערכאה, ביה"ד בנד"ד, למצות את סמכותה בטרם היא תמלט ממנה. לפיכך נתבע הטוען לפורום בלתי נאות, עליו לשכנע ולהוכיח לביה"ד שכך המאזניים לצורך הכרעה בסוגיה זו נוטה בבירור לפורום הזר.

כאמור, ביה"ד מסכים שבידו הסמכות מכוח סעיף 1 לחוק שיפוט בד"ר, ומצד שני, מאחר שהצדדים עברו להתגורר בארה"ב בהסכמה ושם היה מרכז חייהם בשנים האחרונות, אין ספק שגם לביהמ"ש בארה"ב מסורה הסמכות החוקית לדון בתביעת האשה לגירושין. מכיוון ששתי הערכאות מוסמכות לדון בעניין הצדדים ושתי התביעות הוגשו בסמוך, יש לקבוע מיהו הפורום הנאות לדון בתביעת הגירושין.

ברור שבמקרה שלפנינו הפורום הנאות לתביעת הגירושין הוא ביה"ד הרבני שכן ביה"ד פועל בישראל בהתרת נישואין בשני כובעים: כערכאה דתית שיפוטית וכערכאה שיפוטית אזרחית. ביה"ד הרבני עדיף על כל בית דין דתי בעולם מפני שביה"ד בישראל הוא בית הוועד והוא בית דין גדול מפני שניתנה לו סמכות אכיפה חוקית לפסקיו, דבר שלא ניתן לאף בית דין אחר בכל מקום שיהיה. מלבד זאת ביה"ד הוא הערכאה החוקית היחידה בישראל שיש לה כוח להתיר הפן האזרחי בנישואין (וגם כלפי זוגות שנישאו אזרחית בלבד). משכך פס"ד לגירושין שניתן בישראל, שבעקבותיו מסודר גט, מתיר הן את הנישואין הדתיים והן את האזרחיים. לעומת זאת פס"ד של ביהמ"ש בחו"ל לא יתיר אלא את הנישואין האזרחיים, אך הצדדים יישארו נשואים לפי הדין הדתי. משכך, אין ספק שהמותב הנאות לדון בתביעת הגירושין הוא בית הדין הרבני בישראל. קביעה זו חזרה ונשנתה רבות בפסיקת בתי הדין ובית המשפט העליון. יחד עם זאת אין בית הדין מתעלם מהקשיים הכרוכים בהגעת האשה לישראל ולכן למרות שהסמכות היא של ביה"ד בישראל, את סידור הגט ניתן לבצע אף בבית דין רבני פרטי הסמוך למקום מגורי האשה בארה"ב על ידי גט שליחות.

מעתה נעבור לשאר התביעות שנכרכו בתביעת הגירושין על ידי הבעל ומאיך נתבעו על ידי האשה בארה"ב. בעניין המשמורת אף שכבר ביארנו שבמקרה שלפנינו הסמכות בעניין זה, לפי חוק אמנת האג, היא בארה"ב, גם אם לא הייתה נקבעת קביעה כזו,

מורה על כריכה לא כנה, ומלבד זאת, לדבריה הפורום הנאות לדון בענייני הרכוש הוא בארה"ב, שם נמצאים הנכסים.

עניין זה של אי פירוט נכסים משותפים והשמטת חלק מהנכסים צריך להיבחן בכל מקרה לגופו, לפעמים השמטת נכס או פריטי רכוש לא מהווה ראיה לחוסר כנות וניתן להשלים הפירוט לאחר זמן ולעתים השמטת חלק מפרטי הרכוש עולה לכדי חוסר כנות וחוסר תום לב. לפי זה, אם כנים דברי האשה שבכריכת הבעל קיים היעדר גורף של פירוט הנכסים והזכויות שצברו הצדדים בשנים האחרונות, הרי שהיעדר בהיקף כה גדול עשוי להעיד על חוסר תו"ל, שנובע מתוך כוונה לבצע פעולות סיכול כדי למנוע מהצד שכנגד להגיש תביעה בערכאה אחרת. בנד"ד אף אם נקבל את טענת הבעל שהבתים בארה"ב הם של אביו, אין ספק שהבעל השמיט מכתב תביעתו את סכום הכסף הגדול שנצבר וכן את הזכויות השונות שאין ספק שהצדדים צברו בשנים האחרונות. לאור האמור נראה שכריכת ענייני הרכוש לא כנה.

גם ללא טעם זה, הסמכות בנושא זה צריכה להיקבע גם היא על פי כללי הפורום הנאות. לכן ראוי לקבוע שעניין הרכוש ידון לפי המקום בו הוא נמצא, וכל הרכוש הנמצא בארה"ב ידון שם, שכן רק לרשויות הנמצאות באותה מדינה יש אפשרות להתחקות אחר העובדות. לאור האמור ביה"ד מקבל טענות האשה בדבר הפורום הנאות לדון בענייני הרכוש המצוי בארה"ב, וממילא לאור חוסר הכנות בכריכת ענייני הרכוש מובילה לכך שכלל ענייני הרכוש, גם אלו המצויים בישראל, אינם נמצאים בסמכותו של ביה"ד.

לאור כל האמור לעיל אנו מקבלים את הערעור בחלקו העיקרי, וקובעים כי חרף העובדה שתביעת הגירושין הינה בסמכות ביה"ד, ביה"ד אינו הפורום הנאות לענייני משמורת הקטינים ומזונותיהם. כריכת מזונות האשה וענייני הרכוש אינן כנות ולכן ביה"ד לא ידון באלו.

ניתן לפרסם פסק דין זה בהשמטת שמות הצדדים.

תיק מס': 1144918/3, ניתן ביום י' בכסלו תשע"ט (18.11.2018).

הופיעו: עו"ד יוסי ויצמן (לאשה, בביהמ"ש ובביה"ד האזורי), עו"ד שי זילברברג (לאשה, בביה"ד הגדול), עו"ד דוד טובול ועו"ד רועי קורץ (לאיש).

פסק הדין מתאים גם למדורים מאבקי סמכות, ילדים ורכוש.

פסק הדין עוסק גם בנושאים נישואין אזרחיים ומזונות.

בנד"ד הפורום הנאות לדון במשמורת הילדים והסדרי השהות הוא בארה"ב ולא בישראל, וזאת בהתאם להכרעת בית המשפט העליון בבג"צ 8754/00 עינת רון נ' בית הדין הרבני. במצב שבו הקטינים מתגוררים בארה"ב נראה כי הפורום הראוי לקיום דיון בעניינם אינו ביה"ד בישראל, אשר רחוק ממוקד חייהם של הקטינים ואינו יכול לנהל בשלט רחוק את ענייניהם כפי שיתבקש.

לעניין זה ברור כי גם אפשרות כפיית החלטותיו של בית הדין בנסיבות אלו מוגבלת עד לא קיימת. הפורום הנאות והטבעי שבו צריך לידון עניין זה הוא בארה"ב, שם נמצא מרכז חייהם של הקטינים וברור שבארץ לא ניתן להתרשם ממצב הקטינים וטובתם, מכיוון שתסקיר לשכת הרווחה ניתן לאחר שמיעת ההורים, הילדים, המורים ואנשי המקצוע במוסדות החינוך, דבר שאינו יכול להיעשות בדרך הרגילה בנד"ד. כך גם החלטות ביה"ד לא ניתנות לאכיפה בארה"ב, ואינן שוות את הנייר עליהן הן נכתבו. לאור האמור אנו קובעים כי ביה"ד משולל סמכות חוקית לדון בענייני המשמורת והסדרי השהות.

בעניין המזונות - חובת הערכאה השיפוטית, ובכלל זה ביה"ד, לברר מהם צרכי הקטינים במקום בו הם שוהים, לבדוק מה עלותם של צרכים אלו ורק לאחר בירור העובדות יוכל ביה"ד לקבוע את שיעור המזונות. אין ספק כי גם עניין זה לא יכול להיעשות בביה"ד הרבני כאן, ואין זה הגיוני להטיל מלאכת שיפוט זו על ערכאה כלשהי בישראל. כמו כן צפויים קשיים של ממש לאכוף פסק דין זה באמצעות הערכאה המוסמכת בארה"ב. לאור האמור אין אנו נדרשים לטענות האשה הנוספות בדבר כנות הכריכה, ויש לקבוע כי המותב הראוי לדון בנושא מזונות הילדים הוא בארה"ב.

בעניין מזונות אשה - תחילה יש לקבוע קביעה עקרונית. השיקולים הספציפיים לגבי חיובו או אי חיובו של הבעל במזונות, אינם רלוונטיים לקביעת הסמכות. לכן אין לעובדה שאם יוכחו טענות הבעל לכך שהוא פטור ממזונות לפי הדין האישי הנוהג בישראל (מבלי לקבוע שטענות הבעל הוכחו בצורה כלשהי, בפרט לאור העובדה שהתנהלותו בתביעה זו אינה התנהלות שהאמת נר לרגליה) משמעות כלשהי. כאמור, אין ספק שעד פרוץ הסכסוך בין הצדדים הם גרו בארה"ב והתכוונו להמשיך לגור בה. אין ספק שרק הרשות השיפוטית בארה"ב תוכל לאמוד בקלות יחסית מהם צרכי האשה ועלותם, משא"כ בישראל. אומנם המחלוקת בנושא זה נובעת מהבדלי שיטות המשפט בישראל ובארה"ב, שכן בישראל נוהג דין תורה ביחס ליהודים, לפיו כל עוד האשה נשואה לבעלה ולא עשתה מעשה שיפסיד את מזונותיה היא זכאית למזונות, אך לאחר הגירושין הבעל פטור ממזונות, מה שאין כן בארה"ב שם הבעל חייב לשלם מזונות גם אחרי הגירושין. אנו ערים להבחנה זו ועם כל זאת אנו רואים קושי להפעיל את סמכות בית הדין מאחר שבנסיבות העניין דנן יש לראות את כריכתו של הבעל את מזונות האשה ככריכה שאינה כנה.

עניין הרכוש - הבעל פירט בתביעתו שתי דירות הרשומות על שמו בישראל מלפני הנישואין ומיטלטלין שונים. הבעל לא פירט בכתב תביעתו רכוש כספים או זכויות אחרות שצברו הצדדים, אם צברו, בארה"ב. לעומתו, האשה מודה שאין להם רכוש משותף בישראל, אך לדבריה לצדדים שישה בתים בארה"ב, וסכום של למעלה מ-200,000 דולר שהיו לצדדים בחשבון הבנק המשותף, אותם הבריח הבעל. הבעל טוען שהבתים שייכים לאביו והכסף שייך לו, אך הוא לא נתן הסבר מדוע לא הזכיר סכום כסף זה כמו שהזכיר את הבתים בישראל השייכים לו. האשה טוענת שאי פירוט הרכוש

מאבקי סמכות

משום שהיא למעשה דחיית תביעה בנושא. לאור זאת, אם יוחלט שהסמכות נתונה לבית הדין אין מניעה כי דיין יחיד יחתום עליה. **לעניין סמכות בית הדין** - ביה"ד קבע כי הסמכות לדון בחינוך הילדים מסורה לו, מהנימוקים הבאים:

1. האיש רשאי לכרוך לתביעת הגירושין שהגישה האשה עניין הנלווה לגירושין (בג"ץ 9123/18), לרבות נושא החינוך. פסיקת בג"ץ 181/68 אליה מפנה האשה רק קובעת שחינוך ילדים, להבדיל מענייני משמורת, אינו עניין הכרוך מעצם טבעו אלא יש לכרוך במפורש. ביה"ד מפנה לכמה פסקי דין ובכללם לבג"ץ 5918/07 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול, שם נקבע כי נושאי חינוך שנכרכו כדין לתביעה בבית הדין הרבני יידונו בפני בית הדין. 2. בית הדין דחה את טענת האשה לפיה הכריכה אינה כנה. נקבע כי אין חולק שהאב מעוניין באופן אמיתי שבית הדין יכריע בנושא חינוך הקטינים והעובדה שהסמכות לדון בענייני משמורת והסדרי ראייה מסורה לבית המשפט, אינה מעידה כי כריכת חינוך הילדים אינה כנה.

3. בהתייחס לטענת האיש לפיה לא ניתן להפריד בעניין הסמכות בין משמורת הילדים לחינוכם, קבע ביה"ד כי טענה זו אינה מדויקת. ביה"ד הפנה לבג"ץ 5507/95 אמיר נ' בית הדין האזורי, שם נקבע שתביעה המוגשת לבית המשפט בעניין החזקת ילדים כוללת בד"כ באופן אוטומטי גם את חינוך הילדים. לעומת זאת, בתביעה המוגשת לבית הדין, יש לכרוך באופן מפורש את תביעת חינוך הילדים אף שנושא החזקת הילדים כרוך מעצם טבעו בתביעת הגירושין. ככל ותביעה בעניין חינוך הילדים הוגשה לבית הדין לאחר שהוגשה תביעת משמורת לבית המשפט (ועודה תלויה ועומדת), הסמכות לדון בחינוך הילדים מסורה לבית המשפט. בענייננו, תיק המשמורת שנדון בבית משפט לענייני משפחה נסגר ולא הייתה תביעת משמורת תלויה ועומדת בעת הגשת התביעה לחינוך הילדים לבית הדין. על כן הסמכות לדון בחינוך הילדים מסורה לבית הדין.

תיק מס' 906791/4 ניתן ביום כ"ו אדר ב' תשע"ט (2.4.2019)

הופיעו: עו"ד שירין הלפרט ועו"ד איילת בדני (לאשה), עו"ד וטו"ר צבי גלר וטו"ר זיו ברקוביץ' (לאיש).

פסק הדין מתאים גם למדור ילדים.
פסק הדין עוסק גם בנושא סדרי דין.

2 | סמכות בית הדין לדון בחינוך ילדים כאשר התביעה נכרכה לתביעת הגירושין של הצד השני; סמכותו של דן יחיד בתביעת משמורת

בית הדין הרבני אזורי תל אביב יפו:
הרב **צבי בירנבאום** - דיין
הרב **חיים וקנין** - דיין
הרב **נפתלי הייזלר** - דיין

העובדות

האיש ביקש מביה"ד לקבוע כי הסמכות לדון במשמורת וחינוך הקטינים מסורה לביה"ד, ואילו האשה טוענת כי הסמכות לדון בעניינים אלו מסורה לבית המשפט.

בהחלטה קודמת קבע בית הדין בדן יחיד שלבית המשפט סמכות נמשכת לדון במשמורת הקטינים. הגבר טען שבנושא המשמורת חייב בית הדין לדון בשלושה. זאת ועוד, לאחר מתן ההחלטה, הובאה לידיעת בית הדין פסיקה לפיה במקרה בו לאחר מתן פסק הדין שבו הצדדים לחיות יחד, ולאחר מכן פרץ ביניהם סכסוך נוסף, על הערכאה השיפוטית לבחון האם מדובר בהמשך של אותו הסכסוך. בית הדין עשה שימוש בתקנה קכ"ח לתקנות הדיון (תקנה המתייחסת לסתירת דין במקרה בו חושש ביה"ד שטעה בהחלטתו), והורה לצדדים להגיש את עמדתם בטרם תינתן החלטה חדשה.

האיש הגיש תביעה כרוכה לתביעת הגירושין של האשה, בה ביקש לכרוך את נושא חינוך הקטינים. האשה טענה כי חינוך הקטינים אינו עניין הכרוך בגירושין (תוך הסתמכות על בג"ץ 181/68) וכן שהכריכה אינה כנה, שכן כריכה כנה צריכה להיעשות מתוך רצון לרכז את המחלוקות בפני ערכאה אחת ולהימנע מפיצול בערכאות נפרדות. בענייננו ראוי כי המשמורת והסדרי השהיה ידונו בפני בית המשפט. היה והדיון בענייני חינוך ידון בפני ביה"ד, תגרם חוסר יעילות דיונית.

מנגד טען האב כי לא ניתן להפריד בין משמורת הילדים לחינוכם. במידה וסוגיית המשמורת תהא בסמכות בית המשפט, לא ניתן לקבוע כי הסמכות בעניין החינוך מסורה לביה"ד, ועל כן על האחרון לדון גם בסוגיית המשמורת.

נפסק:

לעניין ההחלטה בדן יחיד - יש להבחין בין שני מקרים: החלטה כי לבית הדין יש סמכות לדון בענייני משמורת והסדרי שהות היא החלטת ביניים וזו יכולה להינתן בדן יחיד. אולם אם יוחלט כי לבית הדין אין סמכות, הרי שהחלטה זו צריכה להינתן בשלושה דיינים

ילדים

4 | שהותם של קטינים חרדים בסופי שבוע אצל אמם שהפסיקה לשמור שבת

בית הדין הרבני אזורי אשדוד:
 הרב מיכאל צדוק - אב"ד
 הרב אלימלך וסרמן - דיין
 הרב אריאל שוייצר - דיין

✓ העובדות:

בני הזוג הסכימו ביניהם על רוב הנושאים, לרבות משמורת משותפת אך הם חלוקים בעניין הסדרי השהות בסופי שבוע של הקטינים, המתחנכים במוסדות חינוך חרדי, אצל האם. לטענת האב, לא ניתן לאפשר לקטינים לשהות בסופי שבוע אצל האם אשר נטשה את אורח החיים הדתי ואינה שומרת שבת. הקטינים צריכים לשהות בסופי שבוע רק אצל האב ובכך למנוע מצב של מסרים סותרים בנוגע לשמירת שבת. לטענת האם, יש לאפשר לקטינים לשהות עימה בסופי שבוע מאחר שהיא חזרה לשמור שבת ואין בכוונתה לחשוף את הקטינים לדברים הסותרים את חינוכם.

✂ נפסק:

"לאחר שמיעת דברי הצדדים באריכות, מוצא ביה"ד לנכון לציין כי מדובר בסוגיה קשה להכרעה מבחינה אנושית, שכן מחד גיסא מדובר בזכות הטבעית של ילדים (ושל הוריהם) לחוות הורות מיטיבה ומיטבית הן עם האב והן עם האם, וכחלק מכך לאפשר להם לשהות בסופי שבוע עם כל אחד מהם, ומאידך גיסא במקרה שאחד ההורים בוחר בדרך שונה מהדרך שבו התחנכו הקטינים בעבר ומתחנכים בהווה, יש סכנה בעת השהות במחיצתו לספיגת מסרים סותרים העלולה לערער את יציבותם הנפשית." ביה"ד דוחה את טענת האם כי ניתן להתארח עם הקטינים בשבת בבית חילוני, שכן שמירת שבת אצל חילוני אינה דומה לשמירת שבת עליהם מתחנכים הקטינים בבית האב ובמוסדות לימוד חרדיים.

"ברי כי ההסתגלות של הקטינים למצבם החדש עשויה לארוך זמן, אשר במהלכו (במידה וישכילו הצדדים לראות את טובת הקטינים מול עיניהם) יפנימו הקטינים כי תיתכן סתירה בין הערכים אליהם הם מתחנכים לבין הערכים שהם פוגשים בבית האם, אולם יש לעשות הליך זה בשום שכל ובהדרגה."

האם טענה כי חזרה לשמור שבת אולם האב הכחיש זאת וגם ביה"ד סבור שיש לקבל את דברי האם בהסתייגות. עם זאת, חשוב לביה"ד

3 | סמכות ביה"ד לדון בחינוך ילדים כאשר אושר בביהמ"ש הסכם הכולל את החזקת הילדים

בית הדין הרבני אזורי פתח תקווה:
 הרב יגאל לרר - אב"ד
 הרב מנחם האגר - דיין
 הרב דוד בר שלטון - דיין

📄 נפסק:

בפני ביה"ד הוגשו טענות ובקשות הצדדים בעניין קביעת סמכות בתיק החזקת ילדים וחינוכם. מוסכם על הצדדים שתיק זה נפתח ראשון בביה"ד וביה"ד קנה סמכות לדון בו.

השאלה היא האם כאשר הצדדים אשרו את ההסכם בערכאה אחרת התבטלה סמכות ביה"ד, ואותה ערכאה קנתה סמכות לדון בתיק.

לאחר העיון בפסקי בג"ץ 8578/01 תיק חליווה בבג"ץ ובעיקר בדברי השופט רובינשטיין בבג"ץ 7341/06, בו כתב השופט רובינשטיין:

"א. דומני כי מניעות זו יפה גם כלפי הטענה שבית הדין לא היה מוסמך לשנות את ההסכם, בשל העובדה שבית המשפט לענייני משפחה נתן להסכם תוקף של פסק דין. אכן, נפסק כי תביעה "לתיקון, לשינוי או לביטול הסכם ממוני שאושר כפסק-דין... ככלל תוגש לערכאה שאישרה את ההסכם" (פרשת חליווה, עמ' 641; ע"א 394/88 מאיר נ' מאיר, פ"ד מד(2) 471); אך מעבר לצורך אציין כי כשם שערכאה אחרת מוסמכת (אם לא נרכשה סמכות נמשכת, או בהסכמת הצדדים) לדון בתביעה חדשה בגין שינוי נסיבות (בג"צ 2898/03 פלונית), יתכן שאין לנקוט גישה נוקשה גם ביחס לאותם מקרים בהם התבקש בהסכמה שינוי בהסכם המקורי. כל זאת בכפוף לעקרון הכיבוד ההדדי, שהוא - וצריך להיות - נר לרגלי כל הערכאות העוסקות בנושאים אלה, וגם ימנע ככל האפשר "כרכור" בין הערכאות (כלשון בית הדין הרבני באחד המקרים; הובא אצל א' שוחטמן, סדר הדין (תשמ"ח) 180-181, אוזכר גם ברע"א 4224/04 בית ששון בע"מ נ' שיכון עובדים והשקעות בע"מ, פ"ד נט(6) 625, 638).

נראה שהסמכות בעניין החזקת הילדים נתונה לבית המשפט. עם האמור, נושא חינוך הילדים שהיה בסמכות ביה"ד לא נתון לבית המשפט ולא הוזכר בהסכם הגירושין. לכן הסמכות לדון בחינוך הילדים הינה סמכות נמשכת ונתונה לביה"ד.

תיק מס' 1085470/2, ניתן ביום י"ד באייר התשע"ז (10.5.2017).

הופיעו: עו"ד שלמה פרידמן (לאשה), עו"ד וטו"ר צבי גלר (לאיש).

פסק הדין מתאים גם למדור ילדים.

למדור זה ראו גם פסקי דין מס' 1, 8.

אך מאחר שבשנה שעברה הבנות הקטינות היו בבית האב בחג הפסח, בחג הקרוב הן תהיינה בבית האב בחג הראשון כולל ליל הסדר.

החלטה זו מתייחסת לחג הפסח בלבד וביחס למועד זה לא נכון להיכנס לבירור הטענות שהעלה האב בבקשתו, ובמידת הצורך יזכו להתייחסות במקום ובזמן הראוי.

בהתייחס לטענת האב אודות מצוות "והגדת לבנך", יצוין שמצוות "והגדת לבנך" מוטלת גם על האם, כפי העולה מהשו"ע או"ח סי' תע"ב סעיף י"ד שפסק שהאשה חייבת בכל המצוות הנוהגות בלילה זה, וכן מפורש בספר החינוך מצווה כ"א שקבע שמצוות "והגדת לבנך" נוהגת בין בזכרים ובין בנקבות, (אמנם ראה במנחת חינוך שם, אך מסיק שעכ"פ מדרבנן נשים חייבות) וכן מסקנת הגר"ח פלאג"י בספר חיים לראש, מגיד אות ה', וכן משמעות הפמ"ג סי' תע"ב א"א ס"ק טז, וכבר האריך לבאר זאת בספר דרך המלך על הרמב"ם הלכות חמץ ומצה פ"ז ה"א.

וכן העלו כן בפסק דין של בית הדין הגדול מיום ו' אב תשע"ח (18.07.2018) בתיק 1161709/2 [פורסם במאגרים] בנידון דומה ומטעמים אחרים הקשורים לחובה המוטלת על הילדים לכבד את האם ושלא להשבית לה את שמחת החג כשהיא נותרת בודדה ללא ילדיה בליל הסדר.

תיק מס' 1102455/6, ניתן ביום י"ב בניסן התשע"ט (17.04.2019).

הופיעו: טו"ר זיו ברקוביץ' ועו"ד וטו"ר צבי גלר (לאשה), עו"ד אהרון בניסטי (לאיש).

למדור זה ראו גם פסקי דין מס' 1, 2, 3, 7

להבהיר כי החלטתו אינו תלויה במידת שמירה השבת של האם, אלא במידת יכולתה לאפשר לילדים אוירה שלא תפגע בערכים עליהם הם מתחנכים, דבר שעלול לפגוע ביציבותם הנפשית. "לפיכך יש למצוא את שביל הזהב שבין שמירה על זכות האם והקטינים לשהות יחדיו בסופי שבוע, לבין ההכרח לפעול בזהירות המרבית בהסתגלות הקטינים למצבם החדש, במיוחד בכל הנוגע להעברת מסרים סותרים בענין שמירת השבת.

לאור האמור, סבור ביה"ד כי בשלב זה יש להורות לאם לשהות עם הקטינים בסופי שבוע במחיצת בני משפחתה שומרי השבת. באופן זה יישמר האיזון בין זכותם לשהות בצוותא חדא עם האם בסופי שבוע, לבין זכותם להימנע ממסרים סותרים בנושא עקרוני כשמירת השבת, אשר עשויים לפגוע בנפשם.

אשר על כן מחליט ביה"ד ומורה כדלקמן:

1. האם תשהה עם הקטינים בכל סופשבוע שני, כאשר השהות בשבת של האם והקטינים תהיה במחיצת בני משפחתה שהם שומרי שבת כהלכתה.

2. על המזכירות לקבוע מועד לדיון בעוד כחצי שנה, בו תיבחן האפשרות של האם להעניק לקטינים בביתה אווירה שבתית כזו שלא תערער את הערכים עליהם מתחנכים במוסדות הלימוד.

תיק מס' 1161764/6

הופיעו: עו"ד סיגל בלינסון שפרן (לאשה), עו"ד שירה קופמן (לאיש)

5 | השפעת מצוות 'והגדת לבנך' על משמורת הילדים בליל הסדר

בית הדין הרבני אזורי ירושלים:

הרב **אוריאל לביא** - אב"ד

הרב **מרדכי מזרחי בר אור** - דיין

הרב **מאיר פרימן** - דיין

החלטה:

יצוין לסעיף ג' מההחלטה מיום ט' בניסן תשע"ט (14/04/2019) אך כעת בפני בית הדין הודעת לשכת הרווחה אודות הסכמה שהושגה בין ההורים למעט ביחס לליל הסדר.

בהתאם לאמור בית הדין מאשר את הסדר הביקורים המפורט להלן ונותן לו תוקף של החלטה:

1. בימים א' ו-ב' בחול המועד ישהו הקטינים בבית האב.

2. בימים ג' ו-ד' בחול המועד ישהו הקטינים בבית האם.

3. הקטינים יעברו לבית ההורה השני עד השעה 09:00 בבוקר.

4. ביום ה', ערב החג, ישהו הקטינים בבית האם.

5. ביום ו', שביעי של פסח, יעברו הקטינים בבוקר לבית האב.

6. ביום השבת יעברו הקטינים בבוקר לבית האם וילוונו אצלה גם במוצ"ש.

ביחס לחג הראשון של פסח - ט"ו ניסן התשע"ט, לרבות ליל הסדר, בפני בית הדין בקשות מטעם שני הצדדים. לאחר עיון בבקשות הוחלט: שלושת הבנים יהיו אצל האב, יצוין ששניים מהם היו אצל האם בשנה שעברה בליל הסדר וגם האם לא ביקשה ביחס אליהם.

תנאים למתן גט

6 | רצון הדדי בגירושין הוא לכשעצמו עילת חיוב בגט, ולא ניתן לעכב את הגט בשל דרישה לסיים קודם לכן את הדיון הרכושי

בית הדין הרבני אזורי תל אביב יפו:

הרב **יצחק מרוה** - דיין

הרב **רפאל זאב גלב** - דיין

הרב **שמעון לביא** - דיין

העובדות:

מדובר באחד התיקים הארוכים ביותר במערכת. הוא מתנהל כבר שבע שנים והועבר לת"א בהוראת ביה"ד הגדול לאחר שהתנהל בפתח תקווה. ביה"ד דן בתביעת גירושין הדדית ותביעת רכוש של הבעל, אולם פס"ד זה עוסק רק בתביעות הגירושין. הבעל הגיש בראשונה תביעת גירושין והאשים את אשתו שהיא מורדת ועוברת על דת יהודית. בעבר סירבה האשה להתגרש, אולם כעת היא תובעת להתגרש מיידית. הבעל שינה את עמדתו, וכעת הוא מסרב להתגרש עד שיסתיימו הדיונים בתביעת הרכוש. פסה"ד נכתב על ידי הרב גלב בהסכמת שני חבריו.

נפסק:

א. רבינו ירוחם - "יש בפנינו בני זוג שבעצם התנהגותם ומעשיהם בשטח הינם מצהירים בזאת כי פניהם לגירושין אך לא זו בלבד אלא כבר בשטח חיים הם כבני זוג גרושים לכל דבר ועיקר והותירו מאחורי גבם את הנישואין רק על הנייר ותו לא. על פניו סבור ביה"ד כי מצב זה לכשעצמו יש בו כדי להוות עילה לגירושין". הדבר מבוסס על שיטת רבינו ירוחם שעליה הסתמכו בבתי דין רבים, ולפיה אם ברור שהצדדים רוצים בגירושין, ניתן לאחר שנה לכפות – אם כי בפועל בתי הדין רק מחייבים בגט - את הצד המסרב לגט בשל דרישות כאלה ואחרות. הסברה של שיטה זו היא "שמאחר ועל פי תורתנו הקדושה מוסד הנישואין איננו רק מסגרת יבשה ופלטפורמה למטרת מגורים משותפים, אלא הוא בניית בית יהודי על שלל חיוביו של האחד כלפי משנהו, ומאחר ובפועל ואף באופן מוצהר הצדדים אינם חיים כבעל ואישה וכ"א מורד ברעהו, נמצא שהם ורקנו את חיי נישואיהם מכל תוכן וביה"ד איננו יכול ליתן יד להמשך מצב שכזה".

גם אם אחד הצדדים טוען שרצונו בשל"ב אולם ביה"ד משתכנע שאין לכך סיכוי, ניתן לחייב גירושין לפי שיטה זו. במקרה דנן הבעל רוצה בגירושין ורק מתנה אותם בסיום ההליך הרכושי, "איכ"ק"ו שיש לחייב את הבעל ליתן גט פיטורין לאשתו לאלתר ללא דיחוי מכח דברי רבינו ירוחם", כפי שנפסק בפסקי דין רבים. ביה"ד לא יתן

ידו לעיכוב הגט לצרכי מיקוח ויש לחייב את הבעל בגט. הרב גלב דן גם בשאלה האם דבריו של רבינו ירוחם מוגבלים רק למצב שבו הצד המעגן הוא גם זה ש'אשם' בגירושין, שהרי לדברי הבעל, האשה גרמה להם בהתנהגותה. לדבריו, "נראה בבירור כי כוונתו של רבינו ירוחם שלא להרשות למי מהצדדים לעגן את זולתו באי מתן/קבלת הגט, איננה רק באופן שהוא האשם בגירושין, אלא אף אם הוא נשאר לגירושין ולא מיוזמתו ומרצונו כלל, אעפ"כ אי"א לאחוז את הגט כקלף מיקוח ולעגן את הזולת... יש לאסור באופן מוחלט לעכב את הגט ולעגן איש את זולתו גם אם מי מהצדדים חושב או בטוח שמהלך שכזה יתן לו יתרון זה או אחר במגרש הרכושי. אין אנו כביה"ד יכולים ליתן יד לעיגון בן זוג גם אם הוא האשם בגירושין".

ב. דינו של ר"ח פלאג"י - "דועים דבריו של הגר"ח פלאג"י באשר למצב בו אין סיכוי לשלום בית והצדדים כבר פרודים לפחות י"ח חודש במצב זה, שעל בית הדין מוטלת החובה לעשות כל מאמץ כדי להפריד בין הצדדים". לדבריו ניתן לכוף את הצדדים להתגרש כדי להצילם ממצב של חטא אפשרי. אמנם, על דבריו הועלו שאלות שונות, למשל העובדה שעלית חוסר שלום בית לא מופיעה בחז"ל כעילת כפייה, או החשש ש"כל פעם שמי מהצדדים ירצה לסיים את קשר הנישואין הוא יפריד את מגוריו מבן זוגו למשך הזמן הנזכר ויטען שאין סיכוי לעשיית שלום ביניהם ובית הדין יחייב בגט את הצד הדורש 'שלום בית' מחמת דבריו של הגר"ח פלאג"י". בקשיים אלו עסקו פעמים רבות בבתי הדין. הרב גלב דין בהרחבה בדברים ומסכם: "לענ"ד לאור הדברים הנ"ל נראה באמת שכוונתו של הגר"ח פלאג"י לא היתה לכפייה ממש, אלא כהמשך לדבריו כמה שורות קודם לכן, שעל בית הדין לעשות הכל ולהשתדל ככל שניתן להפרידם זה מזה. בודאי שיש כאן בבחינת 'עצה טובה' לבית הדין - הממונה להמעיט ככל שניתן עשיית איסורים על ידי מי מהצדדים - לחייבם בגט לאלתר... על אף שקשה לסמוך על תשובתו זו של הגר"ח פלאג"י שתשמש כבסיס וכעילה בפני עצמה לחיוב או לכוף לגט בני זוג החיים בפרוד וחוסר סיכוי לשלום בית, מ"מ ודאי שזוהי זכותו ואף חובתו של ביה"ד 'לאפרושי מאיסורא' ולעשות ככל שניתן להביאם לסיום הנישואין ולהורות על גירושין לאלתר... ביה"ד לא יתן את ידו ליסחבת' שע"י הבעל וב"כ, אנו לא נסכים לניצול מתן הגט כ'קלף מיקוח' בכל הקשור לרכוש - בפרט שהדבר נמשך שנים ועוד היד נטויה".

ג. האם תביעת כתובה יכולה לעכב את סידור הגט? - כאמור, הבעל דורש שענייני הרכוש יסתיימו טרם סידור הגט. השאלה אם ניתן לעכבו בשל כך היא שאלה נפוצה בבתי הדין והרב גלב מסכם כאן. הוא מנסה להסיק תשובה מדין הכתובה. לפי דברי הרמ"א ב'סדר הגט' סעיף פ"א יש לסיים את נושא הכתובה לפני מתן הגט. לקביעה זו יש מקורות בראשונים ואולי אף בתלמוד (גיטין מו ע"ב). אכן, מדברי אחרונים שונים עולה "שמנהג פשוט אליבא דהלכתא שלא להשאיר שום קשר בין בני הזוג לאחר סידור הגט וביה"ד דואג לכך שכל המחלוקות והתביעות ביניהם יסתיימו עובר לגט. אין ספק כי לכתחילה כן ראוי לנהוג, וכן נהגו בבתי דינים רבים". אולם, בפסקי דין אחרים (למשל, פד"ר יא 232) מצאנו שיש בתי דין הסוברים שניתן היום לנהוג אחרת. על מה מבוססת שיטתם? מסתבר שלשיטת הרא"ש ופוסקים נוספים ישנם מקרים בהם ניתן, ואולי אף צריך, להקדים את סידור הגט גם אם הכתובה לא נגבתה עדיין. כך גם עולה מדברי הרמ"א עצמו במקום אחר (ק"י"ט, ו'). הרב

פיצויים

7 | בחינת הנסיבות לפסיקת פיצויי גירושין לאשה כאשר אינה חייבת להתגרש; תביעת הבעל בביה"ד לפיצויי נזיקין בגין סרבנות האשה

בית הדין הרבני אזורי תל אביב יפו:
הרב ישראל שחור - אב"ד
הרב יצחק מרוה - דיין
הרב שמעון לביא - דיין

העובדות

האשה הגישה תביעה לפיצויי גירושין. ביולי 2018 ניתן פסק דין בתביעת הבעל לגירושין ותביעת האשה לשלום בית, ובו נדחתה תביעת הבעל לגירושין בהעדר עילה, וקל וחומר שלא ניתן לכופ את האשה לקבל גיטה, מה גם שהבעל נתן עינו באחרת. מנגד נקבע כי תביעת שלום הבית של האשה אינה ישימה ולא ניתן לכופ את הבעל לחיות בשלום עם אשתו בניגוד לרצונו. על כן המליץ ביה"ד לצדדים לנהל מו"מ לגירושין, במסגרתו יציע הבעל הצעה משמעותית, אשר תיתן לאשה מענה להמשיך את חייה עם הילדים

נפסק:

דין ראשון: ביה"ד קיים גישור מחוץ לאולם הדיינים שלא צלח. האשה דרשה מיליון ש"ח שהם שווי מחצית הדירה. הבעל הסכים לשלם רק כפל שווי הכתובה: 36 אלף ש"ח, וכן הציע ויתור על חלקו בזכויות הסוציאליות של האשה.

ביה"ד חזר וקבע שראוי במקרה זה להתגרש תוך מתן פיצויי ראוי לאשה. לדעתו, יש לאפשר לאשה מגורים בדירה עד הגעת הילדים לגיל 18, כלומר מגורים של 10 שנים ללא דמי שכירות לבעל. הדבר גם נובע מחובת האב למגורי ילדיו. לאחר מכן תמכר הדירה בחלוקה של 60% לאשה ו-40% לבעל. כך תקבל האשה פיצויי הולם שיאפשר לה לקנות דירה סבירה וגם הבעל יוכל לקנות דירה קטנה עוד עשר שנים.

"על הבעל להגיב בתוך עשרה ימים האם הצעה זו מקובלת עליו כפי שהיא. במידה ותשובתו שלילית, אין צורך בתגובת האשה. במידה ותשובתו תהיה חיובית, יהיה על האשה להשיב בתוך עשרה ימים האם הצעה זו מקובלת גם עליה."

דין שני: הבעל הודיע כי אינו מקבל את הצעת בית הדין לתת פיצוי לאשה וכי הוא מעדיף להשאיר את המצב כמות שהוא, ללא גירושין. הודעה זו של הבעל היוותה חזרה על דבריו בדיון, במסגרתו הבהיר בית הדין כי מסגרת הדיון בפיצויי גירושין בנסיבות תיק זה מוגבלת

גלב מאריך בביאור מחלוקת אחרונים בסוגיה זו, ומסכם כך: "ברור שלכתחילה לצאת ידי כל הדעות מן הראוי היה לדון בחיוב הכתובה קודם לסידור הגט, אא"כ במקרים יוצאי דופן כדלהלן שאז ניתן לסדר גט והכתובה תישאר כחוב עליו: א. כשהאשה חייבת לקבל גטה וכגון בטענת מום גדול וכדו'; ב. כשהבעל חייב לגרש את האשה מחמת איסור וכדו'; ג. כשהבעל עני ואין לו כסף עתה לשלם את כתובתה". על מקרים אלה יש להוסיף חששות שאינם מאפשרים להשתמש בגט כקלף מיקוח לנושאים הממוניים: חשש עיגון מחמת אורך הדיונים וכו'. כאמור, עיגון יכול להוות עילה עצמאית לחיוב בגט, והחשש לחטא של בני הזוג שעדיין נשואים ועלולים לחטוא ולהחטיא. על כך יש להוסיף שמי שדרש לחייב כתובה טרם הגט דיבר על עיקר כתובה, בעוד שהדיון שלנו כמובן נוגע לתוספת הכתובה.

"למעשה בעניין זה חלוקות הדעות כיצד מן הראוי לנהוג לדינא הלכה למעשה". בחיפה נהגו תמיד לסדר את הגט טרם הכתובה, גם אם סוּדר בהסכמת הצדדים, וזאת בשל החששות שהוזכרו לעיל. מסתבר שבת"א יש הנוהגים להפך. אולם, "בכל מקרה ברור שביה"ד מבהיר לצדדים כי נושא הכתובה איננו קשור כלל לסידור הגט והם הינם שני נושאים מקבילים זל"ז. הדבר מוזכר אף בהחלטת ביה"ד כי לא תישמע לאחר מכן כל טענה בעניין, וביה"ד חוזר ומשנן זאת לצדדים גם בגוף מהלך סידור הגט תוך כדי הליך 'בירור השמות'. במידה ולשאלת ביה"ד לאשה - האם היא תובעת את כתובתה או מוותרת - משיבה האשה שהיא תובעת את כתובתה, שוב ביה"ד חוזר ומבהיר זאת לצדדים בצורה שאיננה משתמעת לשני פנים".

ד. האם הטעמים להקדמת תשלום הכתובה רלוונטיים למקרה דנן בו מדובר בתביעת רכוש? הרב גלב מביא חמישה טעמים שהובאו להקדמת חיוב הכתובה. רק הטעם לפיו הדבר נדרש כדי שהבעל לא יוציא לעז על הגט במקרה בו יהיה סכסוך סביב הכתובה יכול לעלות גם כטעם להקדמת הדיון הרכושי. שאר הטעמים (למשל, העובדה שניתן לגרש טרם מתן הכתובה מעקרת למעשה מתוך את תקנת הכתובה שהיא 'כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה') אינם רלוונטיים לנושא הרכוש. למעשה, גם לטעם של חשש הוצאת לעז "אין לחוש אם ביה"ד מבהיר לשני הצדדים גם יחד כי נידון הכתובה ו/או הרכוש ידון לאחר הגט ולא תישמע שום טענה בעניין ומוסכם בזאת על שני הצדדים גם יחד כי אלו שני נידונים נפרדים לכל דבר ועיקר". למעשה דברים אלה עולים בדברי ערוך השולחן (קמ"א, קל"ב): "וכן יש להזהר שאם נשאר ביניהם איזה חוב זה על זה או איזה תביעה שידברו מפורש שאין זה שייך להגט שאפילו אם לא יקויים הדבר לא יהיה שייך להגט, וכן אנו נוהגים". לאור כל זאת הבעל חייב לתת את הגט לאלתר וללא שום תנאים, ותביעת הרכוש תמשיך להתנהל גם לאחר סידור הגט. נקבע מועד לסידור גט ואם הבעל ימשיך לסרב ידון ביה"ד בהטלת צווי הגבלה.

תיק מס' 905329/1, ניתן ביום כ"ד אדר ב' תשע"ט (31.3.2019).

הופיעו: עו"ד שרה מרקוביץ (לאשה), עו"ד אבי גפן (לאיש).

פסק הדין מתאים גם למדור רכוש.
פסק הדין עוסק גם בנושאים עילות גירושין, כתובה וצווי הגבלה.

לפשרה. לאחר כשנה, הגיש הבעל תביעה לביטול הסכם לבית הדין בטענה כי מדובר במתנה שניתנה באונס. התביעה נדחתה ונקבע כי הנושא כבר נידון בבית המשפט ולכן אין להיזקק לו בשנית. על כך הגיש הבעל ערעור.

נפסק:

כאמור על ידי בית הדין האזורי לא הוכח מבחינה עובדתית כי נעשה שימוש על ידי המשיבה בסחיטה, וכי ההסכם הינו פרי סחיטה שזכו. אכן מדובר בהסכם שהינו נדיב כלפי המשיבה אולם יש לזכור כי גם היא הכניסה כספים עבור רכישת הבית, וכן כי איננו יודעים היום את שווי החברה והפוטנציאל שלה, ויתכן בהחלט כי היה שווה למערער להתחייב בהסכם נדיב ובלבד שהחברה תישאר לו בצורה בלעדית. גם הטענה [לגבי התשלום החודשי] כי מדובר במתחייב בדבר שאינו קצוב אינה ברורה שכן ההתחייבות עצמה הינה קצובה. ומה שהשנים אינם קצובות אין בכך ריעותא אף לדעת הרמב"ם כמבואר בדברי הרשב"א שהביא הב"י ומובא בסימן ט באות י' בסמ"ע ובש"ך אות י"א...

גם טענת המשיבה כי אין לנו להזדקק לתביעה יש בה ממש - וזה בתרי.

בנוגע לטענה כי המשיבה הרוויחה כספים וכי יש לקזז כספים אלו מתשלומי המערער, על כך אין חולק כי טענה זו נידונה בהסכמת הצדדים בבית המשפט, ואף בנוגע לטענה כי בית המשפט לא הסכים לדון בביטול ההסכם מחמת טענת כפיה יש לומר שאין לדון בכך. שהרי טעמו של מהרי"ק שאין אנו דנים באדם שקיים הליך במקום אחר הוא מחמת שמאחר ולא רצה לדון בפנינו והפסיד במקום אחר שוב לא מוטל עלינו להיזקק לו, ואף אנו נאמר כי מערער זה יכול היה להגיש תביעה מקבילה לבית הדין כבר בשנת 2012, ואילו היה עושה כן מסתבר שבית המשפט היה גם מעכב את כלל הדיון בהסכם, ומשלא עשה כן ורצה לדון שם הרי שאין מקום לקיים דיון בפנינו.

תיק מס' 1139975/1 ניתן ביום יב' אדר א' תשע"ט (17.2.2019)

הופיעו: סו"ר זיו ברקוביץ ועו"ד וטו"ר צבי גלר (לאשה), עו"ד משה פטל וטו"ר טוביה לרנר (לאיש)

פסק הדין מתאים גם למדור מאבקי סמכות.

למדור זה ראו גם פסקי דין מס' 1, 6, 7.

למקנה בו הצדדים מתגרשים בפועל. עוד הבהיר בית הדין, כי לו היה הבעל מקבל את הצעת בית הדין, היה מקום לדבר עם האשה לקבל את הפיצוי ולהתגרש, אך לאור תשובת הבעל, אין מקום לדיון בעניין והתיק ייסגר. הבעל הגיש תביעת נגד לפיצוי נזיקין מהאשה ובית הדין הורה לו להגיש אסמכתאות הלכתיות לתביעתו.

האסמכתאות שהגיש הבעל עוסקות רובן ככולן בסמכות בית הדין לדון בתביעת נזיקין, אך לגופה של התביעה אין כל ביסוס. הבעל תבע פיצוי בגין עגמת נפש ובגין כך שהוא ורכושו מוחזקים כשבויים בידי האשה. בית הדין קובע כי לאור פסקי הדין שניתנו בתביעות הגירושין ושלום הבית, אין מקום לטענות הבעל ולפיכך תביעת הנזיקין נדחתה.

תיק מס' 1111829/14, דיון ראשון: י"ט אדר א' תשע"ט (24.2.2019); דיון שני: ג' באדר ב' התשע"ט (10.3.2019).

הופיעו: עו"ד שרה מרקוביץ (לאשה), עו"ד טלי רויטל אלמן (לבעל)

פסק הדין מתאים גם למדורים ילדים ורכוש. פסק הדין עוסק גם בנושאים עילות גירושין ותביעות נזיקין.

רכוש

8 | הסכם גירושין לגביו נטען כי הושג בכפייה וכי יש בו התחייבות בלתי קצובה

בית-הדין הרבני הגדול:

הרב **יצחק יוסף** - דיין

הרב **יצחק אלמליח** - דיין

הרב **יעקב זמיר** - דיין

העובדות

בין הצדדים נחתם הסכם גירושין בו התחייב הבעל להעביר נכסים שונים וכן תשלום חודשי לאשה עד לאחרית ימיה, בתמורה לכך שמניותיה בחברה יעברו אליו. הבעל הגיש תביעה לבית הדין האזורי לביטול הסכם הגירושין ותביעתו נדחתה. הצדדים הגישו תביעות לבית המשפט. הבעל תבע את ביטול ההסכם בטענת כפיה, לפיה האשה איימה עליו שתפיץ מידע אודותיו שעלול לפגוע בפרנסתו, וכן טען כי האשה אינה עומדת בהסכם וכי יש לה הכנסות, מה שמיתר את התשלום החודשי עליו התחייב. האשה מצידה תבעה את קיום ההסכם. בית המשפט קבע כי לא יעסוק בטענת הכפייה משזו בסמכותו של בית הדין. לגבי שאר הטענות, הגיעו הצדדים

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל
רקמן בפקולטה למשפטים שבאוניברסיטת בר-אילן,
הינו מרכז משפטי - חברתי הפועל במסגרת אקדמית
ועוסק בקידום צדק מגדרי בתחום דיני המשפחה
בישראל, תוך מחויבות לערכי היהדות ולערכיה של
מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.

פעולות המרכז:

המרכז מפעיל תוכנית לסיוע משפטי לנשים בענייני משפחה אשר במסגרתה מיוצגות ללא עלות עשרות נשים מדי שנה, הן בבתי המשפט האזרחיים והן בבתי הדין הדתיים. כמו כן במסגרת התוכנית המרכז מעניק ייעוץ משפטי חינם למאות נשים מכל רבדי האוכלוסייה באמצעות קו סיוע טלפוני.

בנוסף, המרכז מפעיל מספר תוכניות המספקות תמיכה רגשית לנשים בתהליכי פרידה וגירושין. בכלל זה, קבוצות תמיכה ופרויקט "אשה לצדך" המציע ליווי פרטני של מתנדבת אשר הוכשרה על ידי המרכז. הייעוץ המשפטי והליווי הרגשי משלימים זה את זה לכדי מתן מענה הוליסטי ומעצים לנשים הפונות למרכז.

המרכז פועל לקידום מדיניות ושינויי חקיקה בתחום דיני המשפחה בפרט בנושאים הנוגעים לנשים ומעמדן וזאת באמצעות פרסום ניירות עמדה, מחקרים, עתירות לבג"ץ, ייזום וקידום חקיקה, כנסים ועוד. המרכז תומך ושותף פעיל במאבק למען מציאת פתרונות הלכתיים לעגונות ומסורבות גט.

כתובת המרכז:

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן רמת-גן 5290002
טל: 03-5318895 | פקס: 03-7360499
דוא"ל המרכז: rackman.center@biu.ac.il
דוא"ל המערכת: DVD.rackman@gmail.com
www.rackmancenter.com

הדין והדיין

גליון מספר 51